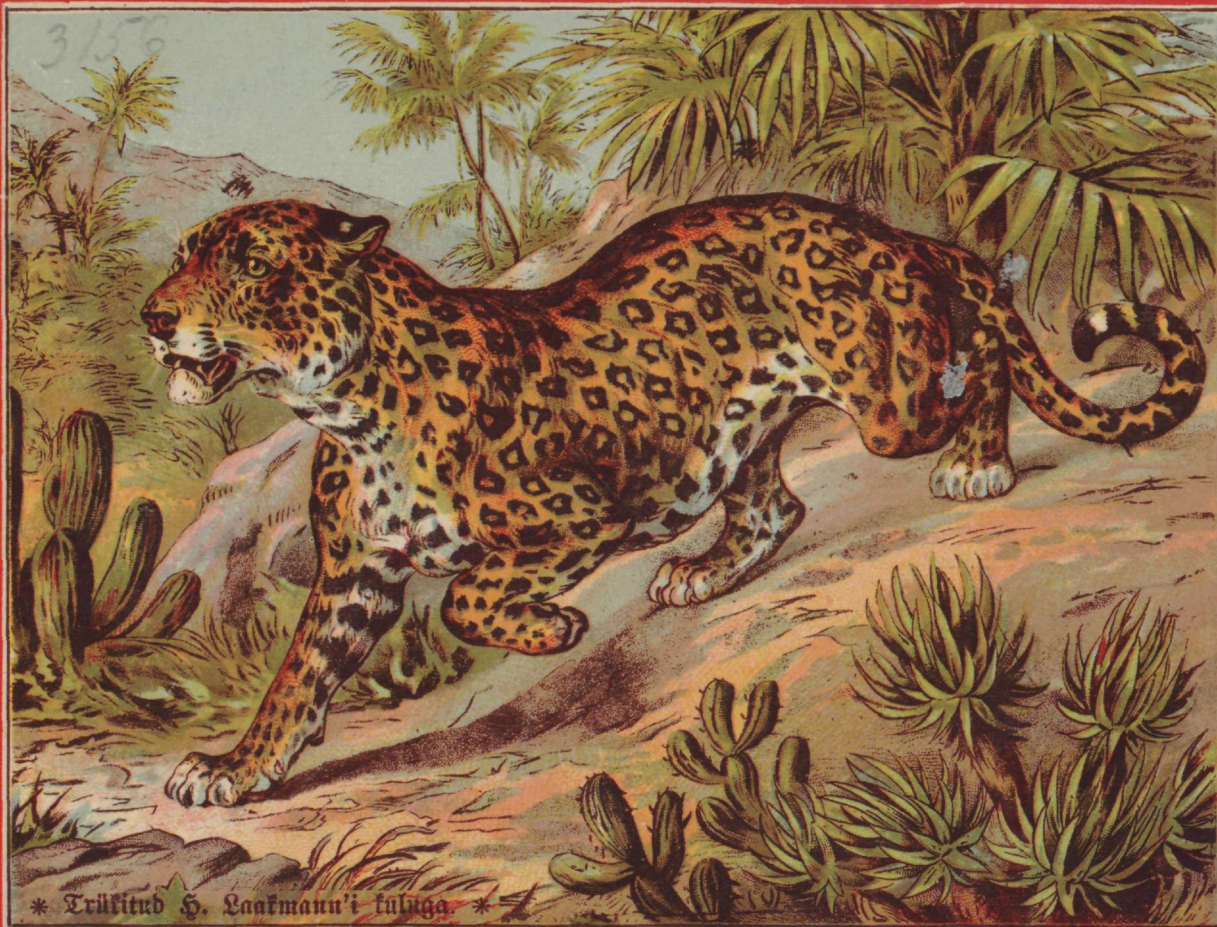

A.C. 10854.

Uoomade pildid. I.

* Trükitud S. Saafmann'i taluga *

3156

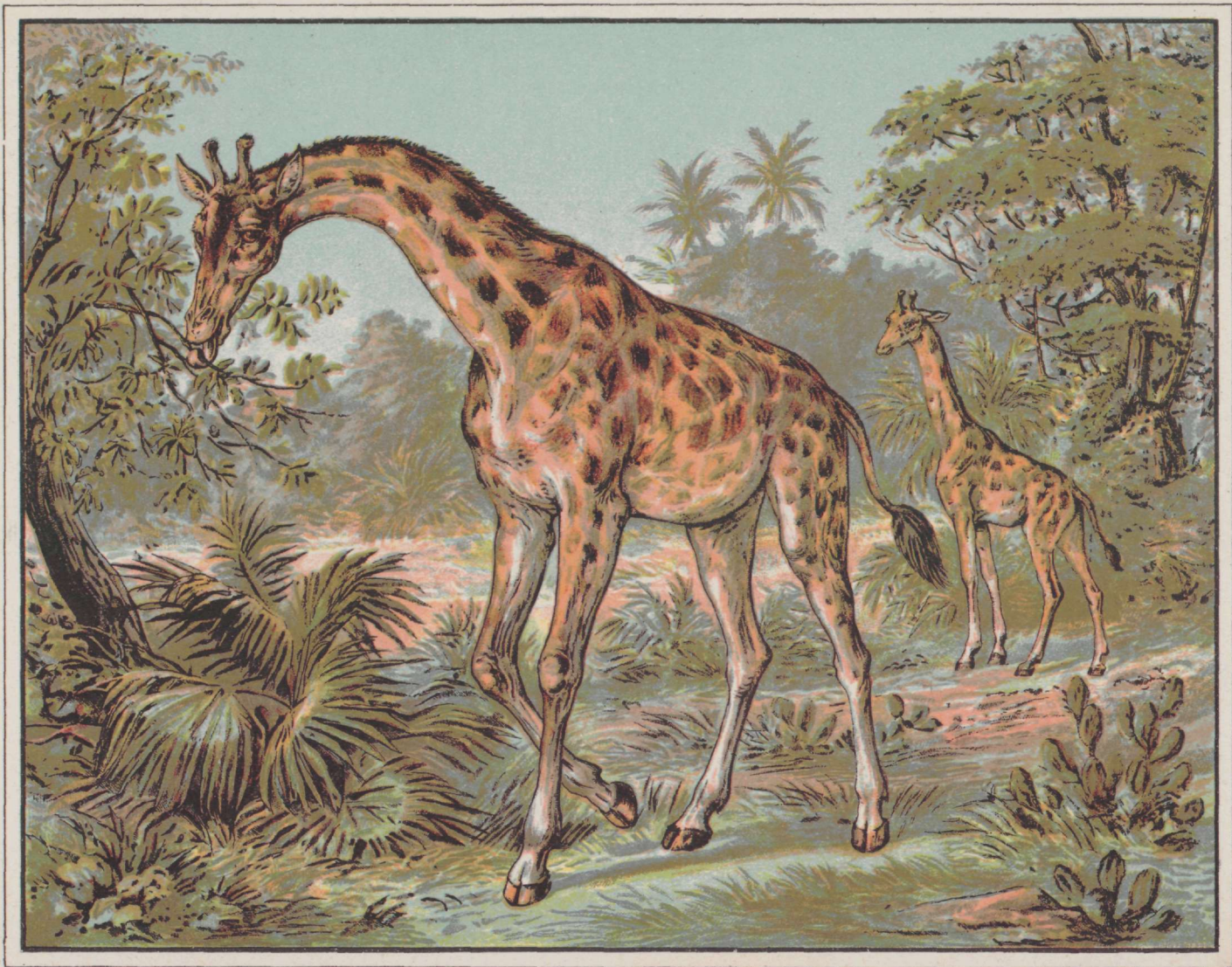
Jaanalind.

Kas teie tunnete jaanalindu? — Ei? Noh, siis tahan ma teile sellest imelikust linnust jutustada! Jaanalind on kõige suurem lind maa peal; Ahwrika jaanalind kasvab kuus kunni kahessa jalga kõrgeks, tema väiksem sugulane, Amerika jaanalind, neli jalga. See hiiglalind ei saa lennata, aga jooksta ta võib kui kõige väledam hobune, — ei, veel kiirem. Sellepärast taltsutatakse teda ja õpetatakse teda ka ratsa sõitma. Sarnane ratsasõit võib küll kena olla! Kaks väikest neegrilast — Ahwrikas elavad mustad neegrid — wiib ta seljas tuhatnelja, ja kaks täiskaswanudgi neegert jõuab ta seljas kanda, ilma et nad temale suurt waewa teeksid. Tema tiivad on temale kiire jooksmise peal suureks abiks. Oh oleks ka teil sarnane ratsahobune! — See oleks kena! Mis niisuguse jaanalinnu kõht kõik ära võib seedida! Tema ei söö mitte üksnes rohku, wilja, waid ta neelab ka klaasi, puu, kiwi, raua, wase kulla ja lubja tüki sisse, kunni tema hiiglakõht täis on ja tema söögisu waigistatud. Jaanalindu on kaua rumalaks peetud, sest et ta põgenemise peal waenlase eest pea pöösa sisse pistab, arwates, et waenlane teda siis ei näe kui tema waenlast ei näe. Aga asi ei ole mitte nõnda; ta oskab igapidi osawaste waenlase wastu ennast kaitseta. Ta saadab inimesele palju kasu: jaanalinnu mune ja liha süüakse, tema nahast tehakse lähkrid, tema munakoorest joomisendüüd ja Ahwrika jaanalinnu ilusad walged süled on naisterahwa kübarate peal otsitawam ehe.

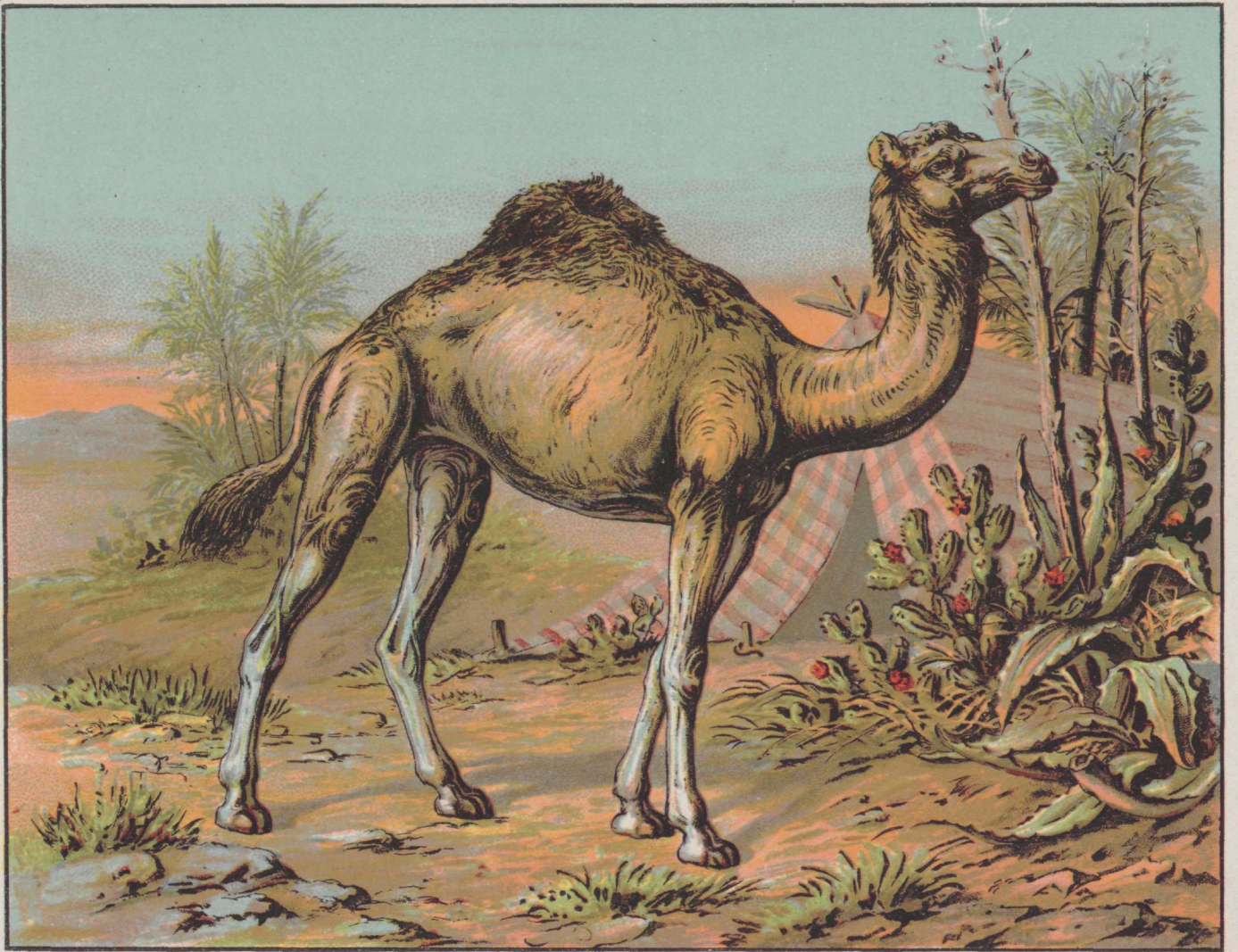
Kaelkirjak.

Mäletsejate loomade seas on kaelkirjak kõige imelikum: temal on pikk kael, kõrged jalad paks kere, kena pea suurte, ilusate, selge silmadega, kaks lühikest nahaga kaetud sarweotsakest peas. Tema kere kõrgus on 10 jalga, pea kõrgus 20 jalga ja ta kaalub umbes 1000 naela. Kaelkirjaku keha ja pea näitse hobuse nätku olewat, kael ja piht kaameli, kõrwad weise, saba eesli, jalad metskitse ja naha karw pantri oma sarnane, nagu oleksiwad tema kehajaod teiste loomade käest laenatud. Kena on kaelkirjaku pea, imeilus tema film ja armas waadata tema karw. Kaelkirjaku kodumaa on hommikupoolne Ahwrika, kus ta salkades elab, 6—8 tükki üheskoos. Tema toit on taimed, iseäranis akaatsia pöösa lehed. Maast rohku noppida on temale väga raske tema kõrge jalgade pärast. Et maast midagi üles tõsta, seks ajab ta omad jalad võimalikult laiaks. Meie saame elawat kaelkirjakut elajaaedades ja — hoonetes näha. Kodumaal saadab ta inimesele mitmetiisi kasu: nahk on otsitaw, sabast saab kärpseajaja, sarwed tarwitatakse treimisetöö peale ja liha annab väga maitsewad toitu. Saab teda pealegi elawalt kätte, siis seda suurem kasu temast. Kaelkirjaku jaht ei ole mitte kerge. Nädalate kaupa peab kütt rohu- laantes wiibima, tulised hobused ja kaamelid kaasas, ja pealegi aarablastele, ilma kelleta võimata on jahti pidada, kõrget hinda maksma. Niipea kui wanad on tapetud, annawad noored enese kergelt kätte. Muibugi peab neid väga õrnalt hoidma, kui nad peawad kosuma, seks wõetakse lipswad lehmad jahti peale kaasa, et neile parajat toitu muretseda. Wangipõlwes surewad nad enamiste luuhaiguse kätte, mida „kaelkirjaku haigusets“ nimetatakse, ja mis ehk küll liikumise ja lohase toidu puudusest tuleb.

Kaamel.

Kaamel on aarablastele nagu loodud. Kaamel on tema sulane, tema rikkus ja laenu, kelle seljas ta kõrbest läbi rändab oma piha paikadesse ja kes tema koormad kannab. Snetu ta on, ilma kõige ehteta, pool hobust, pool lammast, lõhke mofaga, pisikeste püsti kõrwadega, pika kõvera kaelaga ja lihkese sabaga. Päevade kaupa võib ta oma kõrge jalgade peal rändada, ilma et ta ära väsib. Ohakad ja kalk rohi on tema toidus; tema jook on halb veini, millega ta oma jänu kustutab ja millest ta ka tagawara reisi peale kaasa võtab; hallika wett saab ta harwaste juua. Mandlekult ja kannatlikult lasub ta põlwele peale maha, et tema isand ja walitseja temale koorma võib selga laduda. Kaamel on ikka hea, käigu tema isand temaga hästi ehk halvaste ümber, ta annab temale piima toiduseks, willa riide tarwis; liha on temale toiduks ja weri sagedaste joogiks, iseäranis pika kõrbeaegade peal. Aasia ja Ahwrika on kaameli kodumaa. Rahk seltsi kaamelid on olemas: teine ühe küüruga, teine kahega. Mõlemad on soojamaa elajad ja armastawad wäga kuita ja kuuma kliimat. Niiskes ja kuumas kliimas ei sigine kaamel mitte. Meie saame kaameli üksnes elajaaedades ehk ka rändaja loomadehoonetes näha. Küür on kamelile toidu tagawara kambriks. Sooksmises ei jää kaamel hobusest mitte maha. Hea kaamel piitsa ei taha. Ta on laulu armastaja, ja laulu ja mängu tõttu unustab ta oma wäsimuse ära. Kaameli meeltest on kõige terawam ja peenem, kuulmine.

Inimlik ahw.

Indias Kange-se-jõe ääres elas kord waene abielu paar oma ainisa pojakesega. Nende majake oli rohilise aasa peal, kus lumiwalge lehm sõi; maja taga oli wäike aed ja aia taga kohe kole suur mets. Ühel päawal mängis wäike Bawai, nõnda oli lapse nimi, aias ja ei tulnud enam tagasi oma wanemate juure, laps oli kui maa alla kadunud. Suba arwasiwad wanemad, et ta ehk metsa jooksnud, kus metselajad tema ära murdnud. Bawai ei olnud mitte surnud. Tema oli aias ilusat linnukest, kes ülililusaste laulis, ja puust puusse lendas, taga ajanud ja nõnda metsa jõuudnud, ehk küll wanemad teda selle eest hoiatasiwad. Linnuke kadus pimedasse palmimetsasse ära ja laps jäi nuttes seisma. Korraga nägi ta ahwide karja enese poole tulewat, ja neid oli ehk paar sada. Ta tahtis ära jooksta, kuid ahwid oliwad wäledamad jooksta ja saiwad Bawai peagi kätte. Üks suur ahw wõttis lapse oma sülesse ja kandis ta metsapaksustikku, kus nende ase oli, ja jäiwad siia öösetks. Laps oli wäsinud ja jäi pea magama. — Müüd jäi ta ahwide seltsi kauaks ajaks. Hakul oli ta küll kurb ja igatses koju wanemate juure, aga aegamööda harjus ta ahwidega elama ja unustas kodu täitsa ära. Bawai elas kui ahw ja sai peagi kõik ahwi kombed kätte ja pidas ennast üles, nagu ei oleks ta ilmasgi inimene olnud. Tema riided oliwad ahwid juba ammugi ära rebinud, ta ei rääkinud sõnagi, sest et ta ahwisid ei kuulnud kõnelewat. Nõnda oli juba mõni aasta mööda läinud, kui ahwide seltskond ühel ööl üht suurt õunapuuaeda läks laastama ja Bawai nendega ühes, kus nad kõik kinni wõeti. Wanad ahwid tapeti ära, noored jäeti elusse ja müüdi odawalt ära. Bawai langes ühe rändaja kunstimehe kätte, kes teda kõikjugu tükkisid õpetas tegema ja siis raha eest näitas. Bawaiaga käis peremees paremine ümber kui teiste ahwidega, sest ta ütles sagedaste imestades: „Sel ahwil on inimese mõistus!“ — Wiimaks jõuudsiwad nad oma reisi peal majakese ette, kus lumiwalge lehm aasa peal sõi, ja see oli tema wanemate majake. Isa ema nähes, hüüdis ta: „Mo armsad wanemad!“ — ja ta rääkis jälle. Wanemad rõõmustasiwad oma last nähes, kuid kunstimees oli kurb, sest ta kaotas oma inimliku ahwi.

Kuidas seebra sai.

Isand Pikkõrw, eesfel, tahtis enesele hea meelega paremat kuube saada oma lihtlabase halli kuue asemele. Kui ta ühel pääwal jalutama läts, leidis ta ühe furnud lõwi naha. Kohe heitis ta selle enese ümber ja sammus uues riides uhkelt edasi. Aga, oh äpardust! Koerad, kes eeslile midagi ei oleks teinud, pidasivad teda metsloomaks ja kiskusivad teda tubliste oma terawa hammastega, kunni ta hale ksendamine — laste mind lahti! Ma olen ju eesfel! — wiimaks koerast nii kaugele saatis, et nad teda enam ei kiskunud. Nüüd paistsivad aga ka lõhutud lõwinahast eeslikõrwad wälja. — Gesel pidi nüüd kaua haigewoodis olema, sest koerad olivad teda hirmsaste rebinud, enne kui nad ära tundsiwad, et ta eesfel on. Kui ta haawad jälle olivad paranenud, wõttis ta nõuaks, omale nägu muretjeda, mis mitte liig rumal ega liig metfik pole. Ta läts kiireste emafese Soodus juure, kes ta loonud ja kes sügawas metsas elas ja auujärje peal istus. „Hea ema!“ ütles ta, „aita mind waeft! Kui lihtlabast eesfelt nullivad ja piinawad mind inimesed ja kui ma wõõra looma ilusa riide, keda inimesed kardawad, ümber panen, siis kisuwad mind koerad, sest et mul kiskjalooma jõud ja tigidus puuduwad. Ma palun omale kirjumat, uhkemat riidet, sarnast nagu tiigril ja leopardil on!“ — Ema Soodus oli just heas tujus. — „Hea, mo poeg!“ ütles ema. „Sinu soow mingu täide!“ — Ja waata! waevalt oli ta teda oma Sooja käega tasa puudutanud, kui lumiwalgest kuuest läikiwad — mustad triibud üle käisiwad: Seebra oli walmis! Rõõmuga kargas nüüd endine eesfel üles ja joostis õiskades metsa. Iga hallika juures waatas ta nüüd ennast ja ei jõudnud küllalt imestada oma ilusat uhket nägu. Ka teised loomad waatasivad esiotsa tema peale imestamisega. — Seal tuli kawal rebane, nuusutas peenikest isandat ja tema kena kuube ja ütles siis pikaldaselt: „Kena, kena, wäga kena! Aga kui ma tõtt pean rääkima, siis on emafe Soodus ühe asja ära unustanud! — „Mis siis?“ — „Kõrwad, sõber, kõrwad!“

Nõnda tundis kawal rebane eeslikõrwardest seebra sündimise ära, — ja sellepärast on ilus triibuline seebra pool hobust, pool eesfelt, sest et isand eesfel tema päris isa on.

F. K. 11.

Elewant.

Elewandid on suured ja targad loomad, sellepärast taltsutatavad soojamaa inimesed elewanti ja tarwitavad teda nii rahu kui sõja ajal. Ta võib aga ka palju süüa, 100 naela riisi päewast. Selle eest teeb ta ka tööd mitme hobuse eest. Ta on usin ja osaw iga asja peale. Oma lotiga tõstab ta 200 naela nagu midagi üles. Tott on elewandi juures kõige tähtsam liige, wäga liikuw ja ültõrna tundmisega. Totis arwatakse 40,000 üksikut musklit olewat, sellest siis ka tema üli suur paendumus tuleb. Ilma lotita ei saaks elewant sugugi elada. Tott on temal huule, sõrme, käe ja nina eest. Muud elewandi liikmed ei näi mitte nii tähtsad olewat. Elewandid kaswab pealmise lõualuu seest kaks tugewat kihwa (hammast) wälja; need on tema kaitseriistad. Sga tõugu elewandil on omad isesugused hambad. Ahwrika elewandil on kõige pikemad kihwad, ligi kümme jalga ja kaaluwad umbes 80 naela kumbgi. Aasia elewandi kihwad on wäiksemad ja kaaluwad umbes 40 naela. Walgeid elewantisid tuleb harwaste ette ja neid peetakse pühaks, iseäranis Siamis, Laga-Ausias, kus niisuguse looma ülesleidmisel kuninga poolt suured pühad peetakse. Täiskaswanud elewandi kõrgus on umbes kümme jalga ja tema raskus 8000 naela. Tema eest maksetakse 5000 rubla; mõne eest ka 10000 rubla. Elewandi wanadust arwatakse 150 aasta peale; aga mõned saawad ka wanemaks. Wanal ajal oli nende tarwitamine suur, iseäranis sõjakätkide peal. Eht küll Ahwrika põlistes metsades suured elewandidarjad weel on olemas, siiski kahaneb nende arw aast aastasi, ja lord eht on ka nende sugu elawate maa pealt kadunud.

